№ 220 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 8 1903 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 8 № 220

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Միակ հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ» Tiflis, Rédaction «Maschak».
Տէլէֆօն № 258.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 258.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

[illegible]

ԱՆՆԱ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

մահը։ Ցուղարկաւորութիւնը հինգշաբթի, հոկտեմբերի 9-ին, առաւօտեան 10½ ժամին, ծեփուկեան բնակարանից, որ գտնվում է ս. Սարգսի փողոցում, № 3, դէպի ս. Սարգսի եկեղեցին։ Ամբիճքը—հոկտեմբերի 8-ին, երեկոյեան ժամի 6-ին. Թաղումը—Խոջիվանքի գերեզմանատանը։
1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մշակող և գործող մասսաներ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անիի ուսումնասիրութեան առաջաբանը. Հայոց ներկայացումները. Թիֆլիսի ժողովարանի ներկայացումների բացման առիթով. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ինչ է կատարվում Մակեդոնիայում. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Դէգի Արարատ.

ՄՇԱԿՈՂ ԵՒ ԳՈՐԾՈՂ ՄԱՍՍԱՆԵՐ

Այն մեծ մրցումը, որ ներկայումս տեղի ունի եւրօպական ազգերի մէջ, դարձել է լուրջ և վճռական՝ շնորհիւ այն բանի, որ պայքարի մէջ մասնակցում են ժողովրդական մասսաներ, միլլիօնաւոր, տասնեակ և հարիւր միլլիօնաւոր մշակող գլուխներ և գործող ձեռքեր։

Հին ժամանակներում, երբ երկու ազգ միմեանց հետ վէճ էին ունենում, նրանք ընտրում էին իրանց միջից քաջերի և հանդէս հանում նրանց։ Քաջերը կռվում էին և որտեղ նրանք յաղթող էին հանդիսանում, նրանց յաղթութիւնը վերագրվում էր ամբողջ ազգին։ Աւելի ուշ ժամանակներում ազգերը սկսեցին կազմակերպել զօրքեր, որոնք կատարում էին նախկին քաջերի դերը։ Զօրքերը գոյութիւն ունեն և մեր ժամանակներում և նրանք իրանց կազմակերպութեամբ շատ մեծ ոյժ են ներկայացնում ազգերի ընդհարումների ժամանակ։ Բայց այդ զօրքերից ոչ պակաս էական, իսկ յաճախ աւելի իրական և ներգործական դեր են կատարում ժողովրդական մասսաները, զինված կուլտուրական զէնքերով։ Մի լաւ օրինակ մեր ասածի համար կարող է ծառայել Ամերիկայի նշանաւոր հանրապետութիւնը, որը հեռու լինելով պատերազմական գործերից և նուիրված լինելով իր կուլտուրական զարգացման, այնպիսի մի խոշոր ոյժ է դարձել, որից սկսել են պատկառել բոլոր հին և նոր պատերազմական ազգերը։

Այն մեծ կուլտուրական ոյժը, որ ունեն Ամերիկան, Անգլիան, Ֆրանսիան, Գերմանիան և ուրիշները, այն արդիւնագործական և տնտեսական մեծ բարգաւաճումը, որ կատարել են այդ ազգերը իրանց մտաւոր և բարոյական առաջադիմութեամբ, շինել են նրանց հազարագլխեան տիտաններ, որոնք գործում են անթիւ և անընկճելի զէնքերով։

Եթէ մենք ցանկութիւն ունենք մեր ներկայ թոյլ տնտեսական կեանքը վերածել աւելի ուժեղ կեանքի, եթէ մենք կամենում ենք մեր թմրած ոյժերը վերափոխել եռանդուն գործօնների, այն ժամանակ կարեւոր է, որ մենք կուլտուրական դառնանք մեր ամբողջ զանգուածով, որ մենք հանդէս գանք համաշխարհային փոխառանցում նոյն հաւասարական գործունէութեամբ, ինչ որ ունեն մեզ հետ մրցողները։ Որքան էլ մեծ կատարելագործութեան հասնեն առանձին անհատներ մեր մէջ, նրանք իրանց անհատական գործունէութեամբ, իրանց միանձնեայ ջանքերով և արդիւնաբերական միջոցներով, չեն կարող ոչ մի պատկառելի մրցողական ոյժ հանդիսանալ ուրիշների դէմ։ Միայն մասսային, միայն համայնական, միայն հանրային [illegible] ոյժով կարելի է ապահովել տնտեսական և բարոյական ապագան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԻԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱԲԱՆԸ

Անցեալները մի քանի տողով յայտնեցի «Մշակում», թէ Անին հնագէտների համար միշտ նորութիւններ և կարեւոր նիւթեր կը հայթայթէ և պիտի հայթայթէ։ Փաստերը կը խօսեն ու կը վկայեն արդէն։

Մենք տակաւին չենք կատարած կանոնաւոր ուսումնասիրութիւն Հայաստանի ոչ մի վանքի, աւերակի, պարսպի, շէնքի և այլ հնութեան, ու տակաւին կը պահանջենք, որ Եւրօպան մեզ ճանաչէ իբրև մի հին ազգ, որ դարերից ի վեր ապրած է քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան պահանջների համաձայն, տուած է նշանաւոր անձնաւորութիւններ, ունեցած է իր ինքնուրոյն գեղարուեստը, կերտած է բազմաթիւ ու բազմազարդ եկեղեցիներ, և այս ամենքի համար վկայ ենք ցոյց տալի դարաւոր Անին. բայց, ցաւ է ասել, մենք մեզ չենք ճանաչում դեռ, մենք մեր վէրքերը չենք չափած մեր իսկ ձեռքով։ Եւրօպացի ուսումնասիրողներ,—ինչպէս Դէր Պօրտօր, Տէքսիէ, Գրիմ և ուրիշներ,—հազիւ թէ Անիի մի քանի եկեղեցիների պատկերները, յատակագծերը և միայն 5—6 արձանագրութեանց նմանահանութիւնները նկարած են վայր ի վերոյ։ Իսկ մենք՝ մեր Ջալալեանցի, Շահխաթունեանի, Ալիշանի աշխատութիւններով մեզ խաբած ենք միայն։ Երեւակայեցէք, Շիրակի մասին գրուած աշխատութիւնների ամենաընտիրը, Ալիշանի «Շիրակը» ձեռքիս թափառում եմ աւերակների մէջ. կանգ եմ առնում մի շինութեան առաջ. այնտեղ կան տասն տարբեր արձանագրութիւններ, իսկ «Շիրակ» գրքում՝ վեց կամ եօթն, այն էլ պակասաւոր, և իւրաքանչիւր տողի մէջ անպատճառ երկու սխալ... «Շիրակի» մէջ, երես 30, կան երկու պատկերներ. մէկի տակ գրված է՝ «Ս. Գէորգ.—Հանգստարան Գագկայ Ա», որ իբր թէ կը գտնվի Ղօշավանքի (Հոռոմոսի) ձորում. բայց այդ մատուռը գտնվում է հէնց Անիի մէջ. և նաշխէ (ս. Գր. Լուսաւորիչ) եկեղեցու հարաւային պատի արձանագրութեան մէջ յիշվում է «Բեխենց վանք» անունով. դա ոչ ս. Գէորգ կոչված է, ոչ էլ Գագիկ Ա-ի հանգստարանը եղած։ «Թող [illegible]»։

Ուրեմն հարկաւոր էր լուրջ ուսումնասիրութիւն, որին ձեռնարկեցի ես։

Ուրախ եմ, որ ձեռնարկութիւնս ապարդիւն չանցաւ և առաջին օրերէն իսկ աշխատութեամբ պսակուեցաւ աշխատութիւնս։ Այստեղ՝ վեր հանեցի բազմաթիւ նոր արձանագրութիւններ, որոնց կարեւորները լուսանկարեցի. նորից օրինակեցի արդէն հրատարակածները. մանրամասն կերպով քննեցի Անիի իւրաքանչիւր քարն ու ծակը. գտայ չորս բարձրաքանդակ պատկերներ, քարի վրայ քանդակած։ Այս քանդակներից մին, որ ամենից կարեւորն է, գտանք դերասան-լուսանկարիչ պ. Ա. Վրոյրի հետ. դա Վահանի կամ Տրդատի արձանն է անկասկած, և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԷԳԻ ԱՐԱՐԱՏ

XXIX

Առաւօտվայ թէյից յետոյ՝ մենք բոլորս, կուչ եկած ցրտից, տխուր կանգնել էինք վրանի մօտ և հայեացքներս ուղղել դէպի Մասիսի մառախլապատ գագաթը. ամէն մէկը մեզանից սրտնում էր իր առանձին մտածմունքը. քամին վզզում ու ոռնում էր կատաղութեամբ, լերան վերնակողերի ժայռերն այնպիսի ահարկու հայեացքով նայում էին բարձրից... «Գնա՛լ արդեօք առաջ, դէպի այդ սարսեցնող անհիւրընկալ քարակոյտերը, դէպի այդ մութ ամպերը ու ենթարկել կեանքը ամէն տեսակ վտանգի, թէ յետ դառնալ դէպի Սարդար-Բուլաղի հոյակապ վրանը, դէպի տաքն ու հանգիստը»—ամէն մէկը մեզանից այս երկունքի մէջ էր։

—Ես յետ եմ գնում,—լսվեց յանկարծ մի վճռական ձայն խմբի միջից,—տաք շորեր չունեմ, մրսում եմ։

Ամէնքը կարծես սպասում էին հէնց այդ առաջին ձայնին, որ մի որոշ եզրակացութեան գան, մի վճիռ կայացնեն իրանց մէջ. երկունքը վերջացաւ. բոլորն էլ շարժվեցին տեղերից։

—Իսկ ես գնում եմ առաջ, ինչ ուզում է թող լինի, ես վճռել եմ. և ինչ պիտի լինի որ... սկսեց տաք-տաք խօսել մի ուրիշը։ Այդ քայլը ապացուցանում էր, որ լեռներում եղանակը յաճախ փոփոխական է լինում, քամին կարող է շուտով դադարել, եղանակը լաւանալ։

Խօսքը, ի հարկէ, միշտ քաջերինն է. այդ հին ճշմարտութիւնը Մասիսի բարձր կողերի վրա եւս արդարացաւ։ Խմբի մեծամասնութիւնը հետեւեց քաջին, իսկ փոքրամասնութիւնը միայն՝ բաղկացած չորս հոգուց, որոնց մէջ էին Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյն և տիկին Էքք-Կրիմը՝ այն անձը, որ յայտնեց թէ տաք շորեր չէ վերցրել իր հետ։

Վճիռը կայացնելուց յետոյ՝ ամէն մէկը սկսեց շտապ-շտապ պատրաստվել իրագործելու նրան։ Քրդերը, որոնք անհամբերութեամբ սպասում էին մեր խորհրդակցութեան վախճանին, խեղճ-խեղճ կախեցին գլուխները. ուրախ էին նրանք միայն, որոնք վերադարձողների հետ պէտք է իջնէին Սարդար-Բուլաղ ու յետ առնէին նրանց... տաք շորերը։

Առաջ գնացողներից իւրաքանչիւրը իր առանձին միջոցները ձեռք առաւ ցրտից պաշտպանվելու համար. մէկը հագաւ մորթով աստառած կարճ վերարկու, միւսը՝ բէթաչափ հաստութեան բրդեայ բաճկոնակ, երրորդը շատ յարմարաւոր կերպով փաթաթեց ամբողջ իրանը շալերով, իսկ ես, որ չունէի և ոչ մէկը դրանցից, մերկ մարմնիս վրա հագայ երկու բրդեայ շապիկ (ֆուֆայկա) իրանց անբաժան ընկերներով և երկու զոյգ հաստ գուլպա, մի բան, որ ես, ասենք, յաճախ անում եմ ոչ միայն Արարատի վրա... Մասիսի ժայռերը չը խրտնացնելու համար՝ մենք առաջին օրը թողել էինք եւրօպական գլխարկները նրա ստորոտում ու ծածկել ասիական գդակներ, որոնց վրայից այժմ ամուր փաթաթեցինք բրդեայ հաստ գլխանոցներ։ Չը մոռացանք հագնել նաև ձեռնոցներ ու դնել մոխրագոյն կամ կապոյտ ակնոցներ. և այսպէս կազմ ու պատրաստ, մէկ-մէկ... խեղկատակ դարձած, ալպեան գաւազանները ձեռքերիս, փոխեցինք առաջին քայլը դէպի վեր։

—Օն անդր յառաջ, ուրախ բացականչեցի ես ինձ ու ինձ, նկատելով, որ մեր քաջ ընկերի գուշակութեան համաձայն, եղանակը յիրաւի սկսում է լաւանալ։

Իմ կողքից գնում էր Թիֆլիսի Ֆիզիքական դիտարանի կառավարիչ Գլասէկը. նա խէթ-խէթ նայեց ինձ. «ինչ է բլբլում այս պարոնը» հարցնում էին անշուշտ նրա աչքերը. ես ժպտացի և դարձրի հայեացքս Մասիսի ժայռերին, որոնց վրա արդէն խաղում էին արեւի պայծառ ճառագայթները։ «Օ՜ն անդր յառաջ» ուրախ արձագանք կրկնեցին ինձ այդ ժայռերը։ Հայրենի լերան անմռունչ բեկորները աւելի լաւ էին հասկանում իմ լեզուն ու միտքը, քան ինձ շրջապատողները։ Չէին կարօ՞ղ արդեօք նրանք այս հինաւուրց խօսքերին...

XXX

Կտրելով մերձակայ ընդարձակ ձիւնարանի ամբողջ լայնութիւնը՝ ես և Գլասէկը բարձրացանք արեւելակողմի ժայռերի գլուխը և միացանք մեր միւս ընկերներին, որոնք գնում էին ուրիշ ճանապարհով։ Կարաւանը մէկ կորչում էր քարքարուտների արանքներում, մէկ երեւում որ և է բարձր բլրի գագաթին. ամէնքը սատոստում ու թռչկոտում էին աշխոյժ և ոգեւորված. ամէնքի դէմքին, չը նայելով ճանապարհի դժուարութեան, փայլում էր ուրախ ժպիտ. և այդ ուրախութեան միակ աղբիւրը պարզ ու պայծառ արեւն էր, որ շողշողում էր ամպերից ազատված կապոյտ երկնքում և տաքացնում մեր՝ ցրտից սառած մարմինները։ Քամին դադարել էր։ Մասիսի դեռ այնքան հեռու գագաթն էլ պարզել ու ամբողջովին բացել էր մեր առաջ իր ձիւնափայլ, մաքուր վարսերը։ Երկիւղն իսպառ չքացաւ մեր սրտից։ Լերան խորոխտ վերնակողերը, որոնք մի ժամ առաջ այնպիսի ահ ու սարսափ էին ազդում մեզ վրա, այժմ՝ ջերմ աբեր կախարդական ճառագայթների տակ՝ այնքան մաքուր, այնքան սիրալիր էին երեւում, որ մեզ թւում էր, թէ արժէ միայն մի քանի ժամ եւս թռչկոտել անընդհատ, նոյն եռանդով, դէպի այդ վերնակողերը և մենք կանգնած կը լինենք լերան գագաթին. բայց ժամերն անցնում էին ժամերի ետևից, առանց համարեա դադար առնելու. լարած մեր բոլոր ոյժերը՝ մենք մագլցում էինք դէպի վեր, բայց Մասիսի դիւթական սպիտակահեր կատարը կանգնած էր նոյն անմատչելի հեռաւորութեան ու բարձրութեան վրա և, կարծես մազաչափ անգամ մենք չէինք մօտենում մեր նպատակին. ընդհակառակը, որքան մենք բարձրանում էինք, թւում էր թէ այնքան աւելի այդ խորհրդաւոր կատարը հեռանում է մեզանից—հսկայական սարը բաց էր անում մեր առաջ իր թագնված սեաթոյր կուրծքը՝ ժայռաւանների և դերքուկների ահագին նորանոր տարածութիւններ։

Անցան ժամեր, անցաւ և կէսօրը—ոչ ոք մեզանից չէր մտածում ուտելու կամ հանգստանալու մասին։ Ուղիղ է, մենք յաճախ նստում էինք և մի կտոր շօկօլադ կամ մի հատիկ անուշեղէն ձգում բերաններս—բայց դա լոկ բօպէական հանգիստ էր՝ կանոնաւորելու շնչառութիւնը, որ քանի գնում, այնքան աւելի դժուարանում էր. մենք հեւում էինք այնպէս բարձրաձայն, այնպիսի ագահութեամբ արագ-արագ կուլ տալիս լեռնային վերին շերտերի անօսր օդը, որ կարծես խեղդվելիս լինէինք որ և է փակված ու գմբեթ սենեակի անօդ մթնոլորտում։ Եւ հեշտ է ասելը. մենք արդէն գտնվում էինք մօտ 15.000 ոտնաչափ բարձրութեան վրա, ուրեմն աւելի վեր, քան Փոքր-Մասիսի և Արագածի կատարները և համարեա մօտ Կազբէկի բարձրութեան։ Սակայն այդպէս թւում էր միայն այն ժամանակ, երբ

ներկայացնում է մի մարդ, որ իր երկու թեւերի տակ զսպած է երկու ամեհի առիւծներ. արձանագրութիւն չունի։

Իսկ նոր արձանագրութիւններից կարեւոր է ոչ միայն ՀԱ (=622 թուականին գրուածը, այլ և Առաքելոց եկեղեցու ժամատան *) դրսի կողմը գրուած մի ուրիշ արձանագրութիւն, որ միջին դարի հայկական իրաւաբանութեան և ամուսնական օրէնքների մի պատկառելի յիշատակարան է, բայց, դժբաղդաբար, կոտրած է մի մասը, և հետեւեալ տողերը միայն կարդացվում է.

«Շնորհիւն Աստուծոյ ես տէր Աւագ (?)...
. . . իմ վ. . . . . բի . . .
(ե)րիցանուս զեկաց և . . . .
. . . . . . գհրամանն ի պաակ . . . . .
. . . . ւառւէ հ(ր)ամոն չուզէ թ. . . . .
. . . . դուստր թէ կարեն . . . .
. . . . անի պսակէ իսկ որք յ . . . . .
. . . . դոց յիմոց կամ յաւտ(ար)
(աց խա)փանել ջանս նզով(եալ)
(լիցի յ) ԺԸ հայրապետ(աց). . . . »

Գալով Անիի պատկերները վերցնելու գործին, ես իմ լուսանկարչական գործիքով, իսկ ճարտարապետ աշխատակիցս իր ճարտար գրչով նկարած ենք բոլոր շէնքերը, իրենց ամեն մանրամասնութեամբ, նշանակելով միանգամայն իւրաքանչիւրի չափը, մեծութիւնը. Նկարած ենք նոյն իսկ քարերի ու պատերի վրա ամենաաննշան քանդակը։

Գործը վերջացած չէ դեռ։

Հարկաւոր է շարունակել. Շարունակել նոյն ծրագրով, ինչպէս սկսված է։

Սակայն նիւթականի կարիք կայ. և այս է միայն, որ կը նեղէ մեզ։

Երկու տարի առաջ այս նպատակի համար հանգանակութեան ձեռնարկեցի «Բանասէրի» միջոցով. և երկու տարվայ ընթացքում կոպէկներով հաւաքվեցաւ 500 ր., որից դուրս հանելով իմ և աշխատակցիս ճանապարհածախսը Պարիզից մինչև Կովկաս՝ երթ ու դարձի համար տոմսակի գինը միայն—400 րուբլի, կը մնայ 100 ր. մեր տրամադրութեան տակ։ Հարցնում եմ ձեզ,—ինչ կարելի էր անել 100 րուբլով... Այդ գումարով մենք պէտք է մի քանի ամենակարեւոր գործիքներ գնէինք, լուսանկարչական ապակիներ, թղթեր ու դեղեր վերցնէինք մեզ հետ, ծանր քարերը շուռ տալու և շէնքերի վրա բարձրացնելու և այլ պէտքերի համար մանաւոր մէկը վարձէինք, և երեք ամիս էլ մեր ուտելիքը հոգայինք... Աստուածային չէ այս **)։

*) Այս ժամատան պատկերը գրուած է „Շիրակի" մէջ, եր. 46, բայց տակը գրուած է „Որմն և դուռն Ասպարանից»...

**) Արժէ հրապարակով յայտնել մեր շնորհակալիքը Անիի վանահայր Միքայէլ վ. Տէր-Մինասեանցին իր չափազանց հիւրասիրութեան համար։

«Բանասէրի» միջոցաւ բացուած հանգանակութիւնը կը շարունակվի, որպէս զի սկսուած և մինքան արդիւնաւէտ գործը շարունակվի։

Նուէրներ կը ստացուին Պարիզում, հետեւեալ հասցէով. Paris.—112 Rd. Rochechouart.—Basmadjian.

Ստացուած գումարների մասին հաշիւ կը տրուի «L'Arménie»-ի և «Բանասէր»-ի մէջ։

Կ. Յ. Բասմաջեան

Թիֆլիս.

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

—

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 6-ին, հայ դրամատիկական խումբը ներկայացրեց Շիրվանզադէի «Եւգինէ» պիեսը։ Սա երրորդ անգամն է, որ Թիֆլիսը տեսնում է բեմի վրա այդ պիեսը և մեր ընթերցողները ծանօթ են նրա բովանդակութեան հետ։

Պիեսի գլխաւոր հերոսուհու, տիկին Եւգինէի դերում հանդէս եկաւ օր. Խիթարեան։ Օրիորդի խաղը հաճելի տպաւորութիւն է թողնում, թէ այն պատճառով, որ նա մտածված և ամբողջացրած մի խաղ է և թէ իր ռէալական արտայայտութեամբ։ Խիթարեան գեղեցիկ և մաքուր արտասանում է, չը կորցնելով զուր տեղը ոչ մի բառ իր խօսքերից։ Նա մտնում է իր դերի մէջ և ապրում է բեմի վրա։ Նոր դերասանուհու թերութիւնները նրա թոյլ ձայնի և երկչոտ խաղի մէջն են։ Այդ ձայնը իր հնչիւնով ախորժելի է, բայց թոյլ է արտայայտվում և այդ պատճառով ցասման և շարկութեան րօպէներում նա անզօր է գործելու այն տպաւորութիւնը, որ պահանջվում է։ Խաղի երկչոտութիւնը այն բանի մէջ չէ նըկատվում, որ Խիթարեան ազատ չէ խաղում. ոչ. օրիորդը ազատ է շարժումների մէջ և այդ գիծը նրա արժանաւորութիւններից մէկն է, այլ այն բանի մէջ, որ դերասանուհին չափազանց զգոյշ է, չափազանց մտածում է իր խաղի մասին և բուռն յուզմունքների րօպէներին ազատութիւն չէ տալիս իրան։ Օրիորդը ստացաւ ծաղկեփունջ։

Տիկին Սաթենիկ-Ջմշկեան Եւգինէի մօր դերում ռէալական էր, բնորոշ։ Տիկին Աւետեան Զարուհու դերում սկսեց աջող, բայց չը կարողացաւ տիպի ամբողջութիւնը պահպանել. թէև դերը փոքր դեր է։ Տիկին Մելիքեան պէտք է ներկայացնէր սեփական աշխատանքի ընտելացած մի կնոջ պատկեր, բայց նա ներկայացրեց ուրիշ տիպ։

Պիեսի հերոսի, Միհրան Ալմերդեանի դերը կատարում էր Աբելեան։ Նա ուսումնասիրել է իր դերը և ստեղծել մի որոշ տիպ, բայց խաղաց աւելի անհոգ, քան անցեալ տարի։ Արդեօք դերն է կորցրել նրա համար իր թարմութիւնը, թէ դերասանը չափազանց վստահ էր իր յիշողութեան վրա, բայց նա տեղ տեղ անհոգ էր և իսկապէս մտաւ իր դերի մէջ երկրորդ գործողութեան վերջում, որտեղ պահանջվում էր բուռն և գունաւոր արտայայտութիւն։

Պետրոսեան Գարրօ Ալվարեանի դերում ներկայացրեց մի տիպ, որ թէև որոշ դէմք ունէր, բայց բոլոր երեւոյթին չէ համապատասխանում պիեսի հերոսին։ Նա աւելի հասուն, աւելի խելօք, աւելի մտածող մի անձն ներկայացաւ մեր առաջ, քան պէտք էր ապացուցել. մինչդեռ նա մի մարդ է, որը բոլէի աջողութիւն դընահատող մի անձն է, սակայն առանց խոշոր խայտառակութիւնների կամ սկանդալների։ Պետրոսեանին աջողվեց սակայն դարձնել Ալվարեանին անհամակրելի մի արարած, որը թէև ունի վայելուչ ձեւեր և մուտք է գործում հասարակութեան զանազան խաւերը, բայց անախորժ մի դէմք է։

Աւետեան Գալամքարեանի դերում բնորոշ էր և հետաքրքրական։ Աւետեան ունի դերասանական ձիրք։ Կարծիք է արդեօք նա խոր և մտածված դերեր կատարել, այդ հարց է, բայց նա աջող կատարում է այն դերերը, որոնք նմանողութեան կամ իմիտացիայի ընդունակութիւն են պահանջում։

Յարութիւնեան Վարդամեանի դերում աջող էր. նա իր մի քանի, բայց բնորոշ նախադասութիւնները լաւ արտասանեց։ Ալիխանեան բաւարար էր թէ խաղով և թէ արտասանութեամբ. նա չունի բաղադրեալ շարժումներ, բայց աշխատում է անշարժ չը մնալ բեմի վրա։ Աղայեան նեղութիւն չէր քաշել իր փոքրիկ դերը լաւ սովորելու։

Պիեսը պէտք է բարեփոխութեան ենթարկվի։ Դեկորացիաները աջող էին։ Անսամբլը ընդհանրապէս լաւ էր։

«Եւգինէից» յետոյ խաղացվեց «Պաշտօնս խափանւյն է» զաւեշտը, որտեղ Աւետեան և տ. Նոնիկեան աջող և Ռշտունի բաւարար կատարեցին իրանց դերերը։ Զաւեշտը ծիծաղեցրեց հանդիսականներին։

Թատրոնը կիսով չափ լիքն էր։

Սիրող

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

—

Երէկ, նոյեմբերի 7-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում, սիրողների նախաձեռնութեամբ, անցեալ տարվայ նման, վերսկսվեցին հայկական ներկայացումները և տրվելու են երեքշաբթի օրերը ժողովարանի անդամների և նրանց ընտանիքների համար։

Որքան մեզ յայտնի է՝ ջանք գործ չեն դրել այդ ներկայացումները աջող անելու։ Արդէն անցեալ տարվայ փորձը ցոյց տուեց, թէ որքան նրանք ընդունակ են թատրոնական գործին։ Ժողովարանի դահլիճը անցեալ տարի ամեն երեքշաբթի գիշեր լիքն էր լինում հանդիսականների առատ բազմութեամբ և շատ անգամ ժողովարանի անդամները, տոմսակներ չը գտնելով, ձեռնունայն յետ էին դառնում։ Այժմ դարձեալ նոյն սիրողները աւելի փորձված և աւելի հարուստ ռեպերտուարով հանդէս են գալիս, պարտականութիւն վերցնելով ամբողջ թատրոնական տարին իրանց ուսերի վրա տանելու թատրոնական ծանր գործը։ Կազմված է արդէն ռեպերտուար մի քանի պիեսների, դերերը արդէն բաժանված են և կատարվում են կանոնաւոր փորձեր։

Սեզոնի բացման առիթով երէկ, նոյեմբերի 7-ին խաղացվեց պ. Սունդուկեանցի միշտ թարմ և ժամանակակից «Պէպօ» պիեսը։ Այնուհետեւ յաջորդաբար տրվելու են «Զոհի փոխարէն զոհ», «Անմեղ մեղաւորներ», «Ռեվիզոր», «Եւգինէ» և ուրիշ պիեսներ։ Ամառվայ ընթացքում սիրողներից մի քանիսը ժողովարանում խաղալու համար յատկապէս թարգմանել են նաև մի քանի նոր պիեսներ։ Այսպիսի մի պատասխանատու գործ սիրողները յանձն առնելով կարող են առաջ տանել ի հարկէ, եթէ հասարակութիւնը իրա կողմից կը քաջալերէ նրանց անցեալ տարվայ նման յաճախելով ներկայացումներին։ Ժողովարանի ներկայացումները ունեն իրանց այն առաւելութիւնը, որ նրանք կրում են ընտանեկան բնաւորութիւն և որ գները լինելով էժան, մատչելի են շատերին։ Անդամների և նրանց ընտանիքների համար տոմսակները արժեն մէկ րուբլուց մինչև 30 կոպէկ. իսկ հիւրերը բացի դրանից բուն ժողովարանի կանոնադրութեան վճարելու են մէկ րուբլի մուտքի համար։

Ով եղել է անցեալ տարվայ սիրողների ներկայացումներին, նա միշտ գոհ սրտով է հեռացել ժողովարանից։ Ճիշդ է, եղել են թերութիւններ, բայց այժմ յուսով ենք, որ սիրողները աչքի առաջ ունենալով անցեալ թերութիւնները աջողութեամբ կը յաղթեն նրանց։ Ժողովարանի ատեանները իրանց կողմից ևս այս տարի աւելի հոգս են տարել բեմի բարեկարգութեան վրա, որ պատիւ է բերում նրանց։ Անցեալ տարվայ բեմի պակասութիւններից ամենագլխաւորը այն էր, որ չը կար յարմար դեկորացիաներ, որ արգելք էր լինում մի քանի բարդ պիէսների դնելուն և մասամբ պատճառ էր լինում պիէսների աւելի աջողութիւն ունենալուն։ Դեկորացիան բեմի զարդն է, առանց դեկորացիայի չը կայ իլլիւզիա։ Այժմ ժողովարանի վարչութիւնը պատուիրել է մի քանի նոր յարմար դեկորացիաներ և մի վարագոյր Թիֆլիսի աւերակ միջնաբերդի գեղեցիկ նկարով. առհա-

---

մենք՝ ներքևային շարժման մէջ՝ գործ էինք դընում մեր բոլոր ույժերը, մեր ամբողջ ֆիզիքական և նոյն իսկ մտաւոր կարողութիւնը՝ բարձրանալու և միմիայն բարձրանալու վրա՝ կշռելով նախօրօք ամեն մի քայլը. քննելով ամեն մի [illegible]՝ նրանցից ամենահեշտն ու դիւրինը ընտրելու համար։ Բայց երբ նստում էինք մի րօպէ՝ այդ անհանգիստ զգացմունքը շուտով անցնում էր. Կրծքի մի քանի լայն, ջղաձգական շնչեր առատ օդ էին մատակարարում անկուշտ թոքերին և արագութեամբ կանոնաւորում խանգարված շնչառութիւնը։ Օ՜, այդ րօպէական հրաշալի հանգիստները... Ես երբէք չեմ մոռանայ նրանց. Նրանք այնպիսի հիացմունք էին պատճառում ինձ, որ ես վայրկենաբար մոռանում էի բարձրանալու տաժանելի չարչարանքը և ամբողջ հոգով ու սրտով զգում այն ծայրագոյն երջանկութիւնը, որ միայն մատչելի է մարդուն այս գեղեցիկ աշխարհում։ Յաւիտենական ձիւների միջից ես ձգում էի իմ հայեացքս դէպի վայր, դէպի իմ առաջ բացված անեզր, անծայրածիր տարածութիւնը՝ ողողված արեւի պայծառ ճառագայթներով, և թւում էր ինձ, թէ այդ կախարդական տեսարանը չէ կարող լինել մի շօշափելի իրականութիւն, թէ դա մի դիւթական երազ է, մի ոսկի ցնորք, և ես՝ մի անմարմին էակ կապոյտ երկնքում, մաքուր, ձիւնափայլ ամպերի վրա։ Ա՜խ, եթէ ես գիտենայի, որ մէկը կը կատարէ իմ վերջին կամքը՝ ես կը կտակէի, որ իմ դիակս տանեն դէպի հայրենի լեռան այդ ձիւնոտ բարձունքը, ուր թէկն տուած որ և է ժայռի՝ ես կարողանայի սառած աչքերով միշտ նայել ու նայել այդ հրաշ-տեսարանին, այդ ցնորական երկնային պատկերին, մինչև որ կշտացած աչքերս կը ծածկվէին յաւիտենական ձիւներով, կը թաղվէին մշտնջենաւոր սառոյցների տակ։

Իմ անսահման բարձրութիւնից ես նայում էի դէպի վայր և առաջին անգամ չէի կարողանում ըմբռնել, թէ ուր եմ և ինչ տեսնում իմ առաջին. հեռու, հեռու արեւելքում Սիւնեաց կապուտակ լեռները չեն արդեօք նրանք, որ ձգվում են, թեթև մշուշի շղարշով սքօղված, այնպէս երկար, այնպէս անվերջ դէպի հարաւ ու կորչում անհուն տարածութեան մէջ՝ միանալով երկնքի ու երկրի հետ. սպիտակ, թեթև, գեղեցիկ ամպեր, ով գիտէ, գուցէ, գուցէ նաև ձիւնեղէն ծածկոյթներ, տեղ-տեղ փայլում են նրանց կատարներին. տեղ-տեղ որ և է ըմբոստ լեռնագագաթ ճեղքել դուրս է հանել իր գորշ-կապուտակ գլուխն այդ ամպերի միջից ու իր հեռու դիտարանից ակնապիշ նայում է ծերուկ Նահապետին։ Արաքսը չէ արդեօք այն երկայն կապուտակ գիծը, որ ոսկի փոշիով լցված լայնալիճ հովտում անհամար պտոյտներով գնում, անյայտանում է հեռու, հազիւ նշմարելի հորիզոնում. քմահաճ գետը իր օձաձև գալարումների մէջ ամուր գրկել է կանաչազեղ, սիրուն մարմանդներ, գուցէ նաև այգիներ ու պարտէզներ, ու իր յանկարծական ոլորումների տեղում երբեմն երբեմն փայլում ու պսպղում է, յղկված պողպատի նման, արեւի պարզ շողերի տակ. Փոքր Մասիսը չէ արդեօք այն կլորիկ, սիրունիկ սարը, որ կանգնած է հարաւում իմ դէմ յանդիման և ցոյց է տալիս ինձ ամբողջովին իր նազելի իրանը, իր բոլորակ գագաթի վրա բազմած մանրիկ, գեղեցիկ ըլուրները։ Նա, կարծես, ցածրացել է. նա այնքան փոքր է երեւում այստեղից, որ թւում է, թէ մի նորահաս պատանի է կանգնած հսկայ Ծերունու առաջ։ Իսկ նրանք, հարաւ-արեւմուտքում տարածվող այն ընդարձակ հովիտը, այն լայնեզր գեղեցիկ սարահարթերը, լեռների մէկը միւսի ետևից բարձրացած այն անվերջ շարքերը... Ի՞նչ աշխարհ է դա... Ա՜, ողջոյն քեզ, տանջված երկիր, ողջոյն քեզ, հազար-հազարաւոր մարտիրոսների խորթ-մայր հայրենիք, այդ դու ես փռված իմ առաջ. ձեզ եմ ես տեսնում, ով անվերջ դաշտեր, արցունքով ցօղված լեռներ ու հովիտ, այն սև օրերից յետոյ ինչպէս կարողանում էք դուք այդպէս անտարբեր նայել կապոյտ երկնքին, ինչպէս կարողանում էք դեռ փայլել ու պճնվել պայծառ արեւի տակ... Լացէք, սև հագէք, խաւար ու սուգով ծածկեցէք ձեր դէմքը. այդ աւելի կը վայելէ ձեզ. իսկ ուր թափուր էք մնացել գեղջուկից, ուր այլ չեն լսվում արեւածագի կանուխ ժամերին խաղաղ շինականի դաշտային անոյշ քաղցր տաղերը, ուր դուք դարձել էք արիւնածարաւ քիւրդի ու թիւրքի լոկ որջեր միայն՝ փուլ եկէք, լեռներ, չորացէք դաշտեր, և դու, ա՜յ հովիտ, ուր այնպէս ուրախ ժպտում է արեւն, ծածկվիր ու թաղվիր հողի, մոխրի տակ...

XXXI

Ժամի երեքին մօտ էր արդէն, որ բեռնակիր քիւրդերը կանգ առան մի տեղ, ձիւների վրա, և յայտնեցին, որ այլ ես առաջ գնալ չեն կարող։ Նայելով նրանց գունաթափ, ամքած դէմքերին, նրանց տենդային փայլով վառվող աչքերին, անկարելի էր պահանջել, որ շարունակեն ճանապարհը. թէպէտ և մենք յոգնած չէինք և կարող էինք դեռ ես առաջ գնալ։ Մեզ համար ձեռնտու էր, որքան կարելի է, այդ օրը վեր բարձրանալ և, եթէ հնար է, գիշերել ուղիղ լերան գագաթի տակ, որպէս զի հետեւեալ առաւօտեան մինչև ժամի 10-ը, երբ Մասիսի գլուխը սովորաբար ազատ է լինում ամպերից, կարելի լինէր բարձրանալ կատարը և այս նոյն օրը իջնել Սարդար-Բուլախ։ Արարատի ճանապարհորդների միաբերան վըկայութեամբ վերելքի աջողութեան առաջնակարգ պայմաններից մէկն է սա։ Բայց և այնպէս մենք ստիպված էինք տեղի տալ քիւրդերի արդարացի պահանջի առաջ և կանգ առնել ու գիշերելու փոքր ի շատէ յարմարաւոր տեղ որոնել մեզ համար։ Յարմարաւոր տեղ, բայց ով կարող է գտնել մի այդպիսի բան Մասիսի ձիւնոտ բարձունքների վրա, ուր գիշերում են միայն, ժայռերի խոռոչները մտած, երկնքի հաղուագիւտ թռչունները և աւելի ես հաղուագիւտ վայրի այծերը։ Զառիվերը այնքան թեք է, որ նրա վրա մի քանի քայլ անգամ հարթ-հաւասար տեղ գտնել անհնար է և մենք էլի քրդերին ենք պարտական, որ երկար որոնումներից յետոյ, գտնվեց մի փոքրիկ տարածութիւն, ուր մի քանի հոգի միասին կարող էին ձգվել ու պառկել։ Տարաբախտաբար այդ տեղը բոլորովին բաց էր և անպաշտպան արեւմըտեան քամուց, որ նորից բարձրացել էր և կատաղութեամբ փչում ու իր սառեցնող շնչով մտնում էր մեր ոսկրների մէջ։

Քիւրդերը վար դրին մեր ծանրոցները և սկսեցին արագ-արագ իջնել սարից՝ գիշերելու մեր վրանի մէջ, որ մենք թողել էինք անշարժ իր նախկին տեղում։ Մնալ մեզ մօտ նրանք չէին կարող, որովհետև նախ գիշերելու մի այլ յարմարաւոր տեղ չը կար նրանց համար և յետոյ՝ չունենալով ցրտից պաշտպանվելու ոչ մի միջոց, նրանք կարող էին սառչել այդ գիշեր։ Հետեւեալ առաւօտեան նրանք նորից պէտք է բարձրանային մեզ մօտ՝ ծանրոցները վայր առնելու, երբ մենք արդէն իջած կը լինէինք Մասիսի գագաթից։ Մեզ մօտ մնացին միայն քիւրդ առաջնորդ Ահմէդ-բէկը, ծերունի Հասօն և մի-երկու ուրիշ քիւրդեր, որոնք տաք վերարկուներ ունէին և մեզ հետ միասին առաւօտեան պէտք է բարձրանային սարի գլուխը։

(Կը շարունակվի)

տարակ նրանք չեն խնայել ծախս՝ բեմին գեղեցիկ տեսք տալու համար։

Գովելի է մի բուռն սիրողների ջանքը, որ միահամուռ և մի ոյժով զոհելով իրանց հանգստութեան սուղ ժամերը, հասարակական բաւականութիւն են պատճառում հասարակութեան բեմից, այդ մեծ ուսումնարանի ամբիոնից։

Թատրոնը բարքերի բարելաւման ժամանակակից միջոցներից մէկն է, որ հոգու վրա գործում է բարերար ազդեցութիւն և առաջ բերում սէր դէպի անմեղ զուարճութիւնը, դէպի լաւը և գեղեցիկը։ Ցանկանում ենք սիրողներին աջողութիւն, որ նրանք չը դադարեն շարունակաբար տալ գեղեցիկ բովանդակութեամբ պիէսներ։ Ներկայացումներին կենդանութիւն և հոգի տուողը պիէսի բովանդակութիւնն է, իսկ պիէսի աջողութիւնը կախված է դերերի լաւ սովորելուց և կատարելուց, որի մասին, աչքի առաջ ունենալով անցեալ տարուայ նրանց ներկայացումները, մենք չենք կարող տարակել. յոյս ունենք, որ նրանք դարձեալ բարեխիղճ կերպով կը վերաբերուեն իրանց ծանր պարտականութեան։ Կենդանի խօսքը բեմից ունի իր մեծ նշանակութիւնը և այդ նշանակութեան գիտակցելը պէտք է լինի ամէն մի բարեխիղճ սիրողի նշանաբանը։

Ց. Կարապ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տպագրելով Գ. Բաստամջեանի յօդուածը Անիի ուսումնասիրութեան մասին, մենք չենք կարող զանցառութեան տալ մի հանգամանք, որի վրա ակնարկում է հեղինակը։ Դա նիւթական օժանդակութեան հարցն է։ Ցաւալի կը լինի, եթէ մի սկսած և լաւ ընթացող գործ կանգ առնի նիւթական միջոցների պակասութեան պատճառով։ Մենք վշտանում ենք, երբ չենք գտնում ուսումնասիրողների և հետազօտողների և ստիպված ենք սպասել, որ նրանք հանդէս գան ժամանակով, իսկ երբ ուսումնասիրողը երևացել է և պատրաստ է իր աշխատանքը և զբաղմունքը նուիրել ուսումնասիրութեան գործին, պախարակելի կը լինի, եթէ այդպիսի մի օգտակար ձեռնարկութիւն, գիտնական հետաքրքրութիւն ունեցող մի գործ խանգարուի նիւթական միջոցների բացակայութեան պատճառով։

—

Օդեսայից հաղորդում են ռուսաց լրագիրներին, որ յունական լեզուի դասաւանդութիւնը բոլորովին վերացված է տեղական մի քանի գիմնազիաներից, որովհետև ցանկացողներ չեն գտնվել սովորել այդ լեզուն։ Այդպէս, Ռիշելեօյի գիմնազիայում չէ գտնվել ոչ մի ցանկացող, որ կամենար ներկայ լինել յունաց լեզուի դասերին, իսկ միւս գիմնազիաներում ցանկացողների թիւը 2—5 հոգուց աւելի չէ։ Նոյնպիսի վիճակի է ենթարկվել յունական լեզուն և Օդեսայի ուսումնարանական շրջանի միւս գիմնազիաներում։

—

Մեզ հաղորդում են, որ մի պարոն, որի անունը առ այժմ չենք կամենում յայտնել, Կովկասի զանազան տեղերում անուանում է իրան «Մշակի» խմբագրատան ծառայող և զանազան պատրուակներով դրամ է կորզում դիւրահաւատ անձերից։ Խմբագրութիւնը յայտնում է, որ այդպիսի անձ չէ ծառայել և չէ ծառայում այժմ «Մշակի» խմբագրատանը և խմբագրութիւնը ոչ մի յանձնարարութիւն չէ արել այդ անձին։

—

Փոստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը պատուիրել է պետական թղթերի պատրաստութեան գործարանին պատրաստել առաջիկայ 1904 թուականի համար 463 միլիոն պօստային նամականիշ, մօտ 5 միլիոն պօստային ծրար և մօտ 68 միլիոն բաց և փակ նամակներ։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ թատրոնական գարնանային սեզոնի ժամանակ Պետերբուրգ կը գայ յայտնի դերասանուհի Սարա Բերնար։ Ներկայումս Սարա Բերնար պայման է կապել Պետերբուրգի գրական-գեղարուեստական ընկերութեան թատրոնի վարչութեան հետ։ Այդտեղ նա իր ներկայացումները կը սկսէ մարտի 29-ին, ապա կուղևորուի Մոսկուա, Վարշաւա, Խարկով, Կիև և Օդէսա։

—

1903 թուականի սկզբին Թիֆլիսի ազնուականների դպրոցում սովորում էին 664 աշակերտ, որոնցից վերջացրին իրանց ուսման ընթացքը 9 հոգի։ Նորից ընդունվեցին 65 աշակերտ. Ներկայումս այդ ուսումնարանում սովորում են 720 աշակերտ, որոնցից 705-ը վրացի են, 8-ը ռուս, 3-ը՝ հայ, 1-ը՝ յոյն և 2-ը՝ լեհ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

Մեխոմիա քաղաքն աւերված.—Շաբաթներն և ամիսներն անցնում են միմեանց յետևից, բայց Մակեդոնիայում կատարվող սարսափները չեն վերջանում։ Արիւնը դեռ հոսում է, անմեղ զոհերը կոտորվում, գիւղերն ու քաղաքներն աւերվում։ Այս մի այդպիսի արածութեան և աւերածութեան առարկայ է դարձել Մեխոմիա քաղաքը, որի մասին բուլգարական թերթերը հետևեալ մանրամասնութիւններն են հաղորդում։

—«Ապստամբների երկու միացած խմբեր, գրում է «Дневникъ»-ը, սեպտեմբերի 14-ին գիշերը յարձակվում են Մեխոմիայի թիւրքական գարնիզոնի վրա։ Ապստամբների գցած ռումբերը կատարեալ սարսափ են տարածում թիւրք զինուորների մէջ։ Նրանք փախչում են թիւրքական թաղը և այնտեղ կատարեալ խրամներ բարձրացնում։ Ժողովուրդը դուրս է թափվում տներից։ Մի ծերունի թիւրք յայտնում է, որ ինքը ցերեկը քաղաքում տեսել է ապստամբներին և իմաց է տուել ոստիկանութեանը. բայց վերջինս ոչինչ չէ արել։ Դրանց յետոյ սաստիկ վէճ և կռիւ է սկսվում զինուորների և ոստիկանների մէջ. Նրանք մեղադրում են միմեանց, իսկ այդ ժամանակ ապստամբների ռումբը նորից պայթում է և սարսափն աւելի մեծացնում։ Թիւրք ժողովուրդը բռնում է փախուստի ճանապարհը, իսկ զինուորները դիմում են հրդեհի օգնութեան։ Նրանք այրում են տները։ Այդ մի և նոյն ժամանակ ամբողջ գիշերը շարունակվում է արիւնահեղ կռիւը։ Ապստամբները հերոսութեան հրաշքներ են ցոյց տալիս, բայց թիւրքական գաղանութիւնը գերազանցում է։ Տեղական բուլղար ազգաբնակութիւնը զոհ է գնում մասամբ հրդեհին, մասամբ էլ թիւրքական եաթաղաններին...

—«Մեխոմիան երկրորդ Գօմզէ է դարձել, աւելացնում է «Штампа» լրագիրը. քաղաքն ունի 4,600 սլաւոն ազգաբնակութիւն, բայց բոլորն էլ զոհ են գնացել՝ որը գնդակի ու սրի, որն էլ հրդեհի։ Փողոցները լի են մարդկային արիւնոտ դիակներով»...

—

Սուլթանի դժգոհութիւնը.—Ռուսաստանը և Աւստրօ-Ունգարիան շարունակ պնդում են իրանց մշակած բարենորոգումների իրագործելու մասին։ Անգլիան աւելի լայն ծրագիր է առաջարկել մակեդոնական հարցի վերաբերմամբ։ Սակայն այդ բոլորն էլ դեռ գրական ոչ մի հետևանք չեն տուել։ Իսկ սուլթանը դժգոհ է պետութիւնների ընթացքից։ Նրանց մեծ յուզմունք է պատճառում Մակեդոնիայում եւրոպական հսկողութիւն հաստատելու, աւերված դպրոցների ու եկեղեցիների վնասները վճարելու հարցը և առհասարակ այն բոլոր մեղադրանքները, որոնք թափվում են Թիւրքիայի գլխին։ Հէնց այդ դժգոհութիւնն է պատճառը, ասում է «Temps»-ը, որ վերջին ժամանակներս Կ. Պօլսում նորից ուժեղացել է պատերազմ պահանջող կուսակցութիւնը։ Սակայն մեծ վեզիրը և մինիստրները հակառակ են Բուլգարիայի հետ պատերազմելուն։ Նրանք քաշքշում են բարենորոգումների հարցը, մի և նոյն ժամանակ եռանդուն կերպով աշխատելով «խաղաղեցնել» մակեդոնացիներին։ 250,000-ի չափ զօրք այժմ գործում է Մակեդոնիայում։

Եւ դա կոչվում է խաղաղութիւն...

—

Ծովը գերեզման. Թիւրք կառավարութիւնն ամեն կերպ սաստկացնում է իր գազանութիւնը, որպէս զի դրանով սարսափ տարածէ բուլգար ազգաբնակութեան վրա և դադարեցնէ ապստամբութիւնը։ Սև հողը նա շատ է համարել գերեզմանի համար և դրա փոխարէն ծովն է ընտրել։ «Daily Mail» լրագրի ասելով վերջին ժամանակներս Սօլունից իւրաքանչիւր օր նաւ են նստեցնում բազմաթիւ գերի բուլգարների և ճանապարհ գցում իբր թէ դէպի աքսոր։ Բայց փաստերը ցոյց են տալիս, որ այդ աքսորականները դեռ ցամաք չը հասած զոհ են գնում թիւրքական գազանութեանը։ Ծովի կատաղի ալիքները դրանց գերեզմանն են դառնում։

—

Սուլթանի յամառութիւնը. Ռուսաստանը և Աւստրօ-Ունգարիան իրանց մշակած բարենորոգումների ծրագիրն իրագործել տալու համար պահանջում են, որ Թիւրքիան առանձին արտօնութիւններ ու լիազօր իրաւունքներ տայ ռուսական և աւստրիական հիւպատոսներին Մակեդոնիայում, սակայն «Frankfurter Zeitung»-ի ասելով սուլթանը յամառ կերպով դիմադրում է այդ պահանջին և չէ ուզում ոչ մի լիազօրութիւն տալ։ Ներկայումս այդ հարցի շուրջն է կատարվում քաղաքական բանակցութիւնը և անշուշտ մօտիկ ապագան ցոյց է տալու, թէ որքան հաստատուն է սուլթանական յամառութիւնը։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Սալմաստ, սեպտեմբերի 23-ին

Մենք անցեալ անգամ գրել էինք, որ պարսից բանակը հրամանի է սպասում, որ յարձակում գործէ քիւրդ չէյխի պարսից հողում շինած բերդի վրա։ Օրէցօր քանի գնում լուրեր էին տարածվում, թէ այսօր էգուց յարձակումն կը լինի, բայց վերջ ի վերջոյ ոչինչ չեղաւ. պարսիկները, ինչպէս ասում են, 10 հազար ոսկի առնելով առան չէյխից և թագաժառանգի հրամանով,—աւելի ճիշդ իրանց թուլութիւնն աչքի առաջ ունենալով,—բերդը թողին քիւրդ չէյխին և հեռացան։ Տուժողը մէջտեղ դարձեալ Սալմաստի ժողովուրդն էր. պարսիկ քաղցած սարբազը, հեծած իր քաղցած ձին, ասպատակում էր Սալմաստի գիւղերը, մի տեղից խոտ էր գողանում, մի այլ տեղից գարի, ցորեն, դարման, տակն ու վրա էին անում այգիները և այդ բոլորը արվում էր կառավարչական զինուորի կողմից անարգել կերպով. չը կար մէկը, որ պատժէր կամ սաստէր այդ սանձարձակութիւնը չը ճանաչող քաղցած սարբազներին։

Սահմանագլուխ—շարիֆ Ջաֆար-աղան սեպտեմբերի սկզբներին արշաւել էր Շարաֆ-բէկի գիւղերի վրա թալան բերելու նպատակով. լուր է հասնում Շարաֆ-բէկին, որ և օգնութիւն առնելով զօրանոցից՝ թիւրք զինուորներով և իր քրդերով ընկնում է Ջաֆար-աղայի ետևից, յետ է խլում թալանը, հետապնդում է նրան, ճանապարհին կռիւ են բռնվում, որի մէջ Ջաֆար-աղան կորցնում է 3—4 հոգի. երկու կողմից վիրաւորներ հաշւում են աւելի քան 20 հոգի։

Ներկայումս, ինչպէս երևում է, թիւրքաց սահմանապահ քրդերի մէջ բաւական թւով կանոնաւոր զինուորներ-ասկեարներ էլ կան, որոնք անմասն չեն մնում Շարաֆ-բէկի արշաւանքներից ու թալաններից։

Սալմաստի դատաւոր Մէջիդ-ուլ-Սալթանէն նոր-նոր կարգ ու կանոն, մաքրութիւն էր սկսել մտցնել Դիլման քաղաքում. վերջին խառնակութիւնների առիթով, որ նա մեկնել էր բանակատեղին, ապա այնտեղից էլ Ուրմիա, դարձեալ սկսվել էին նախկին անկարգութիւններն ու կեղտոտութիւնները, որոնք մեծապէս ազդում են բնակչութեան նիւթական և ֆիզիկական վրա։

Դատաւորի ներկայութիւնը ազդել էր նաև սարփարաստի վրա, բայց նրա հեռանալուց յետոյ սարփարաստը նորից սկսել է իր ոտնձգութիւնները և իր ֆառրաշների միջոցով սկսել է կեղեքել անխտիր բոլորին, ով իր ճանկն է ընկնում։

—

Լսում ենք, որ առանձին գրքոյկով լոյս է տեսել «Ատրպատականի հայոց թեմի հիմնական կանոնադրութիւնը»։ Դժբաղդաբար, այդ կանոնադրութիւնից մինչև այժմ մի օրինակ անգամ մուտք չէ գործել Սալմաստ, և ինչպէս երևում է, կանոնադրութիւնը դեռ երկար ժամանակ գործադրութեան մէջ չէ մտնելու, այլ մնալու է իբրև մեռած տառ, թղթի վրա միայն գոյութիւն ունենալու համար։

Կանոնադրութեամբ Սալմաստի հայ ժողովրդին մասնաւորապէս աւելի լաւ վիճակ է սպասվում, եթէ միայն գործադրութեան մէջ մտնի. կանոնադրութեամբ միայն հայ ժողովուրդը կարող է ձեռք ձեռքի տուած աշխատել և ազատվել անմեղ տուգանքներից ու կաշառներից, որոնք ժողովրդին դէպի նիւթական սպառումն են առաջնորդում։

Մոլորակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Zeit» լրագիրը նկատում է, որ հիւպատոսական և մասնաւոր անձանց զեկուցումները նկարագրում են մակեդոնական ապստամբութեան հետևանքները վերին աստիճանի ցաւալի գոյներով։ Մակեդոնիայի նշանաւոր մասը բոլորովին աւերված է անխնայապէս և աւերված է այնպէս, որ շատ տարիների ընթացքում անհնար է նրան վերանորոգել։ Նիւթական վնասների ընդհանուր գումարը առ այժմ չէ էլ կարելի հաշուի առնել—այնքան մեծ է նա. բայց նոյնքան մեծ է և այն բարոյական վնասը, որ հասցրեցին թիւրքական գազանութիւնները ապստամբութեան ժամանակ. կարգապահութիւնը և օրինապահութեան զգացմունքը բոլորովին խախտվեցին, որովհետև իրանք թիւրքերն էին ամենից առաջ խախտում սեփական օրէնքները. կրօնական և ազգային ատելութիւնը չը տեսնված ոյժով բորբոքվեցին Բալկանեան մասի ազգութիւնների մէջ, որոնցից իւրաքանչիւրը իրան է համարում ապագայում տէր և ժառանգ ամբողջ Մակեդոնիայի։ Աւերված ժողովուրդը առ այժմ շատ քիչ օգնութիւն է ստանում։ Մասնաւոր նուիրատուութիւններով առ այժմ ժողովված է 200,000 պիաստրից ոչ աւելի, այսինքն 1,600 ռուբլի։

—Արմատական-սոցիալիստական այն կոնգրէսը, որ այժմ նիստեր ունի Մարսէլում, ընդունեց մի որոշում, որ հրաւիրում է յիշված կուսակցութեան բոլոր անդամներին՝ համաձայնութիւն կազմել օտար պետութիւնների պարլամէնտների նոյն կուսակցութեան անդամների հետ, որպէս զի միաժամանակ բոլորը մի ծրագիր առաջարկեն պարլամէնտներին պատերազմական ծախսերը կրճատելու մասին։ Կոնգրէսը ընդունեց նոյնպէս մի որոշում Իտալիայի և Անգլիայի հետ միջնորդ դատարանի վերաբերմամբ համաձայնութիւն կայացնելու մասին։

—Ֆրանսիական լրագիրները հաղորդում են, որ Լէօն Բուրժուա մտադիր է հրաժարվել պատգամաւորների ժողովի նախագահի պաշտօնից, բայց նրա պարլամենտական մօտիկ ընկերները յոյս ունեն համոզել նրան, որ նա մնայ այդ պաշտօնում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

6 հոկտեմբերի

ՀՌՈՄ։ Պապը Մերրի-Դել-Վալին նշանակեց ստատս-քարտուղար։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Մինիստրների խորհուրդը վճռեց 50,000 լիրա յատկացնել եւրոպական չորս վիլայէթներում այրված գիւղերը, եկեղեցիներն ու դպրոցները վերականգնեցնելու համար։

ՎԻԵՆՆԱ։ Բէլգիական թագաւորը մեկնեց Պարիզ։

ՊԵԿԻՆ։ Անգլիական միսսիան օդը թռցնելու համար կատարված կասկածելի յարձակումը հասարակ գողութիւն էր։ Գողերը յափշտակեցին թնդանօթները և ուրիշ առարկաներ՝ պահեստից և որովհետև նրանց հեռու տանելը չափազանց դժուար էր, ուստի գողացածի մի մասը պայթեցրին և յետոյ փախան։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ռուսական և աւստրիական դեսպաններն ստացան Մակեդոնիայի բարենորոգումների նախագիծը։ Ամենանշանաւոր մասն այն է, որ եւրոպական պետութիւնները հսկելու են բարենորոգումների իրագործման վրա։ Ցոյցագիրը կը յանձնվի հանդիսաւոր ունկնդրութեան ժամանակ միատեղ երկու դեսպաններին։ Նախագիծը շատ մանրամասն է։ Հսկողութեան վերաբերեալ միջոցների էութիւնը առ այժմ գաղտնիք է պահվում։

7 հոկտեմբերի

ԽԱՐԿՈՎ։ Քաղաքային հիւանդանոցին կից կազմակերպված են կանանց կուրսեր՝ հիւանդներին խնամելու և մասսաժ սովորելու համար։

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ։ «Новый Край»-ը ապացուցանում է, որ անհրաժեշտ է չինական ճանապարհի մօտակայ հողամասերում միացնել ճանապարհի կառավարչի և նահանգապետի պաշտօնները, տալով նահանգապետին երկու օգնականներ տեխնիկական և քաղաքացիական մասերը ղեկավարելու համար, իսկ յատկապէս ոստիկանութիւնը բաժանել՝ առանձին գլխաւոր նշանակելով, որը ենթարկված կը լինի միայն փոխարքային։

ՍՕՖԻԱ։ Էսկի-Ջահրից Սօֆիա են վերադարձել դիմադրական կուսակցութեան պարագլուխները՝ Գեշովը և Դանեվը։ Գաւառութիւններին նայելով, Դանեվը սպանված կը լինէր, եթէ շտապով չը թողնուէր. ամբոխը աւերեց երեք տներ, կասկածելով, թէ այդտեղ է թաքնված Դանեվը։ Հոկտեմբերի 5-ին նոր կռւի ժամանակ վիրաւորվել են 30 մարդ։ Այդ դէպքը քննութեան առարկայ դարձաւ դիմադրական կուսակցութեան ներկայացուցիչների ժողովում։ Աչքի առաջ ունենալով տերրորը, որով սպառնում են յիշեալ կուսակցութեանը, ժողովը որոշեց, որ դիմադրական կուսակցութեան կոմիտէտները մինչև վերջը պէտք է կատարեն իրանց պարտականութիւնը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԿԱՐԻՉ ԳԷՈՐԳ ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

ՆԿԱՐՉԻ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գ Ի Ր Ք Ը

6 տպագրական թերթից բաղկացած, չքեղ վերժէ թղթի վրա տպած, ընտիր արտասահմանեան թղթով շապկած, լոյս տեսաւ և ծախվում է Պետերբուրգում։

Գինն է 35 կ. ճանապարհածախսով

Դիմել հետևեալ հասցէով. С. Петербоургъ, „Пушкинская скоропечатня“, Христафору Башинджагянъ, Лештуковъ пер., д. № 4.

7—10

ԺԸՆԵՎՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԻԶՈՒՄ ուսած մի երիտասարդ պատրաստ է վերցնելու

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ և ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Ցանկ է տանում նոյնպէս բարձրագոյն կրթութեան համար պատրաստուող երիտասարդներին քիչ ժամանակվայ ընթացքում ֆրանսերէնի հետ ծանօթացնել այնքան, որ նրանք կարող լինեն առանց դժուարութեան հետևելու դասընթացքներին։

Դիմել Բէբուտովսկայա փողոց, № 4, Բիջմիշեանի տունը։

8—10

ՄԻ ԿՐԹՎԱԾ ԵՒ ՓՈՐՁՎԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Կոնտորշչիկի կամ գանձապահի պաշտօն է որոնում։ Հարցնել Ս. Սարգիս եկեղեցու գաւթում։

3—3

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետեւեալ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

Ռեալական համար.

1. Դասատետր կրօնի	ա.	տարի	. —	25
2. »	»	բ.	» . —	20
3. »	»	գ.	» . —	30
4. Հին-ուխտ		դ.	» . —	35
5. Նոր-ուխտ		ե.	» . —	40
6. Գործք առաքելոց		զ.	» . —	40

Ուսուցչաց համար.

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (ոսկ.)	— —
8. » » —նոր-ուխտի	. 2— 5
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հ.	1—50
10. » » » Ե. »	— 50

Ինձ դիմողներին տանում են 1. 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ։

Կարելի է դիմել—1) ինձ (Коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля և 3) Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“.

20—100 Սահակ քահ. Սահակեանց

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑԻ

Ուսումն Մայրենի Լեզուի

դասագրքերը թոյլատրված են պատշաճաւոր իշխանութիւնից

Նոր լոյս տեսաւ

«ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ»

երրորդ գիրքը, չորրորդ տպագրութեամբ

Բարեփոխված և ճոխացրած

(Բաղկացած է 300 երեսից մեծ գիրքով)

Երրորդ և յաջորդ տարիների համար։

Գինն է 65 կ.

Պահեստը Կենտրոնական գրավաճառանոցում։ Գումարով գնողներին գրավաճառանոցը զիջում է 20%։

6—6

ՄԱՑԿՈՂ ՔԱՂԱՔ ԳՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

հարկաւոր է

Ցեխզ Ուխեցող Ուսուցիչ

կամ ուսուցչուհի։ Դիմել Իշխ. Մ. Թումանեանի (Барятинск. 8) երեկոյեան 5—7 ժամը։

3—3

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՈՒՍԱԾ

ՄԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Փնտռում է վաճառատան մը մէջ մի պաշտօն։ Պատրաստ է նաև աժան գնով գերմաներէն դասեր տալ։ Դիմել՝ Варшавскіе номера գերմանական եկեղեցու մօտ։

2—3

ԲԺ. ՊԵՏՐՈՍ

ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ պրոֆէսօրներին ներկայացնելու և կօնսուլտացիաներ կազմելու նպատակով։ Հասցէն՝ Berlin, Potsdemestr. 29. I. L.

3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՌՈՒՍԱՑ ՕՊԵՐԱ

Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 8-ին

Կը ներկայացվի

ՑԱՐՍԿԱՅԱ ՆԵՎԵՍՏԱ

Օպերա 4 գործ. երաժշտ. Րիմսկի-Կորսակովի։

Մասնակցում են.—Տ.տ. Արցիբաշևա, Մէնիկօվա, Սելիւկ-Րօզնատովսկայա, Լեւինա, Սկօբցովսկայա, Տրօֆիմովա։ Պ.պ. Րախսկի, Դարակի, Ամիրջան, Սանգուրսկի, Գրինեվ, Գավրիլով։

Սկիզբը երեկոյեան 8 ժամին։

Առջ. Վաղը, հինգշաբթի։ հոկտեմբերի 9-ին, կը ներկայացվի Նորին Մեծութեան սոլիստ Ֆիգների մասնակցութեամբ «Կարմէն»։ Ուրբաթ, հոկտեմբերի 10-ին, կը ներկայացվի «Հուգոնոտներ»։

Պատրաստվում է ներկայացման համար առաջին անգամ Թիֆլիսում «Ֆրանչեսկա դա Րիմինի» օպերա 4 գործ. երաժշտ. Նապրավնիկի։

1—1

Աբօնեմենտ 2

ԱՐՏԻՍՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 9-ին

Հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ Տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ

Կը ներկայացնէ

Առաջին անգամ Սարդուի յայտնի դրաման

Տ Օ Ս Կ Ա

5 արար. և 6 պատկ. Թարգմ. Ալ. Թարխանեանի։

Մասնակցում են.—Տ.տ. Ազնիւ, Խիթարեան, Նանիկեան, Սաթենիկ-Զմշկեան, Սիրանոյշ. պ.պ. Աբէլեան, Ազեան, Ալիխանեան, Ազայեան, Անդրանիկ, Աւետեան, Ցարութիւնեան, Մամիկոնեան, Պետրոսեան, Տէր-Դաւթեան, Ուշտանի և ուրիշները։

Սկիզբը ժամը ճիշդ 8-ին

1—2 Րէժիսոր՝ տ. Սիրանոյշ

ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ

(Կոստանտինովսկայա փող. տուն Կարչամեանի)

Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 8-ին

Հայ դերասանական խումբը, ղեկավարութեամբ

Գ. Ա. Ա Ր Ա Ք Ս Ե Ա Ն Ի

Առաջին անգամ մասնակցութեամբ

Դերասան Ց. ԱԲԷԼԵԱՆԻ

Կը ներկայացնէ

ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔ

Դրամա 4 արար. հեղ. Րօվետտի, Թարգմ. Ա.։ Կորրադօի դերը կը կատարէ Ց. ԱԲԷԼԵԱՆԸ

Մասնակցում են տ.տ. Զաբէլ, Արաքսեան, օր. Բէգիջանեան. պ.պ. Աբէլեան, Վրոյր, Խուդանեան և ուրիշները։

Սկիզբն է ճիշդ 8½ ժամին երեկոյեան։

Ղեկավար՝ Գ. Ա. Արաքսեան

1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Հոկտեմբերի 7-ից սկսած, իւրաքանչիւր շաբաթ, երեքշաբթի օրերը տեղի կունենան ներկայացումներ և ընտանեկան երեկոյթներ տաղանդաւորների և զինուորական երաժշտախմբի մասնակցութեամբ։

1—3

ԱԿՆԱԲՈՅԺ

Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Ընդունելութիւնը ամեն օր

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12

Երեկոյեան » 5-ից մինչև 6

Մադաթեան փ. Արովեանցի տ. № 11 Ալէքսանդրեան այգու դիմաց։

7—25

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ.

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12

Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7

Վէլիամինովսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի։

22—100

Ֆրանսերէն դասեր

Տալիս է մի հայ օրիորդ, վերջացրած Ժընէվի համալսարանը։

Դիմել՝ Вельяминовская ул. № 19.

14—15

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ս. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մաշկաւորական սիֆիլիս, մարթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներին։

Քիմիկօ-միկրօսկօպիական կաբինէտ։

Ամենայն օր Առաւօտ. 12—2 ժ.

Երեկոները 5—6 ժ.

Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի. № 20. Բախչիեվի դեղատան կից. Большая Ванкская ул. домъ Кузанова, № 20, рядомъ съ аптекой Бахчіева.

13—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վերադարձել է ամառային ջրերից և վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Գանովսկայա փող, № 20, տ. Թամամշեվի (Гановск. ул., д. Тамамшева, № 26).

Առաւօտեան 9—10½ ժամը

Երեկոյեան 5— 7 ժ.

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ունեցողներին

Ընդունում է 9—11 ժ. առաւօտը

և 5— 7 ժ. երեկոյեան։

Վելեամինովսկայա փողոց, տ. Սաֆարովի, № 13.

7—10

Լոյս են տեսել

№ 1. ԹԱԹԱԽՄԱՆ ԳԻՇԵՐԸ պատմական գրոյց Լեօի. . . . . 5 կ.

№ 2. 26 ՏՂԱՄԱՐԴ ԵՒ 1 ԱՂՋԻԿ պատմուածք Մաքսիմ Գօրկու . . . . 5 կ.

№ 3. «ԽԵՆԹԸ» և ուրիշ պատմուածքներ, Վ. Փափազեանի. . . . . 10 կ.

Գումարով գնողներին 20—30% զիջում։

Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Մ. Վարդանեանի տպարանում. Тифлисъ Гановская, типографія М. Варданянца. Հարցնել Գ. Բաղդասարեանին։

—

Շուտով լոյս կը տեսնի

Ա. Ահարոնեանցի—ԿԵԱՆՔԻ ԴԱՍԸ

2—3

Կ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Շարունակում է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Բժշկում և լցնում է հիւանդ ատամներ, շինում է՝ անզգայացրած ծնօտների պրօթեզներ (резекціонные протезы), արուեստական ատամներ, քիթ և քիմք։

Ընդունում է առաւօտեան 9—2 ժ.

երեկոյեան 5—8 ժ.

Հասցէն՝ Երևանեան հրապարակ, տ. Գուրգենովի, Эриванская пл. д. № 2, надъ аптек. магаз. Кавк. Тов.

(Հ. ա. կ.) 12—20

Լոյս տեսաւ

Մ. Գ Օ Ր Կ Ի Յ

„ՄԱԿԱՐ ՉՈՒԴՐԱ“

Թարգմ. Սիմ. Բաբեան

ԳԻՆՆ Է 10 ԿՈՊ.

Դիմել հրատարակչին՝ Армянскъ (Таврич. губ.), Ивану Давидову և պ. Գաբրիէլեանին՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ.“

4—5

Շուտով տպագրութեան կը յանձնվին

I «ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ»

Բաժանորդագինը 50 կոպ., լոյս տեսնելուց յետոյ 1 ռուբլի։

II «ԹՈՒՈՒՑԿ ԱԿՆԱՐԿ ՆՈՒԽՈՒ ԳԱՒԱՌԻ ՈՒԴԻԱԽՕՍ ԵՒ ԹՐՔԱԽՕՍ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ»

Բաժանորդագինը 25 կոպ., լոյս տեսնելուց յետոյ 50 կոպ.։

Դիմել Սիմֆերոպոլ. Ղ. քահ. Ցովսէփեանցին։

3—3

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ-ՓԱՍՏԱԲԱՆ

Երուանդ Ջալալեան

Ցանկ է տանում պաշտպանելու քրէական (ուգօլովնի) և քաղաքացիական գործեր։ Աստաֆեանսկայա փողոց, № 11, Կոզեւսկի Կորպուսի մօտ։

2—3

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Ա. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

բուժարան, (Սերգիեվսկայա փողոց տ.)

Ընդունելութիւնը ցերեկվայ 11—2 ժ., երեկոյեան 5—6 ժ.

5—5

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ „ՆԱԴԵԺԴԱ“

Ծովային, գետային և ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան և գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։

ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՎԻՆ

Հիմնական դրամագլուխը	1,650,000 ռուբլի
Պահեստի դրամագլուխը	2,664,808 »

I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 800 գործակալութիւններ եւրոպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին-Ասիայի, Սիբիրի եւ Հեռաւոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։

Ցանկացած բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վճարելը [illegible] հաշւի ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու [illegible] համար եւ այլն)։

Պահպանութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով [illegible] տեղերում՝ ապահովագրեալ նրանց պահեստներում, որի համար չէ պէտք [illegible] պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռների եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Ռիբինսկից մինչեւ Աստրախան եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (սեփական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բաքւում եւ Կրասնովոդսկում։

Բեռները անընդհատ ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւային [illegible] հաղորդակցութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, [illegible] բացառիկ առաւելութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։

գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ [illegible] դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, առագաստանաւերի, վագոնների և վագոն-ցիստերնների։

դ) Ապահովագրութիւն թանկագին իրերի և արժէքաւոր [illegible]երի, որոնք ուղարկվում են պօստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային պօստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։

Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն [illegible] ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։

Բացի տեղափոխութեան [illegible] գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի աւելի 350 գործակալութիւններ։

Ս. Պետերբուրգի [illegible] ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի պրօսպէկտի վրա, № 10-րորդ տանը։

Կենտրոններ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բաքւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նովգորոդում։

Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվօրցովայա փողոցի վրա, [illegible] տանը։ Տելեֆոն № 108

(Հ. ա. կ.)

119—120